Registratienummer: **129066** / 130177

Raadsvoorstel	
Datum vergadering:	17 december 2026
Agendapunt:	9
Onderwerp:	Wensen en bedenkingen concept omgevingsprogramma Groene Gezonde Structuren
Portefeuillehouder:	wethouder Gertjan Hermes

Heesch, 20 oktober 2026

Inleiding

Op 7 maart 2024 stelde u de Omgevingsvisie Bernheze 2040 vast. Dit is het sturingsinstrument van de gemeenteraad waarin u de ambities van de gemeente op het vlak van de fysieke leefomgeving vastlegt. Eén van de ambities is het realiseren van het concept Groene Gezonde Structuren waarmee u onze inwoners een gezonde leefomgeving biedt. Hoe dat eruit ziet, is uitgeschreven in het wensbeeld op de pagina 56-58 van de Omgevingsvisie en komt vervolgens terug op verschillende plekken in de visie.

Nu staat het college op het punt om de visie te gaan uitvoeren en heeft zij daarvoor een omgevingsprogramma Groene Gezonde Structuren opgesteld. Hierin ligt vast wat de gemeente allemaal doet en regelt om de ambitie waar te maken. Dit varieert van fysieke maatregelen (de schop in de grond') tot het vastleggen van beleidslijnen en beleidsregels waarmee we bestaande waarden beschermen.

In september 2024 is gestart het met schrijven van het (pilot)programma Groene Gezonde Structuren (GGS). In oktober 2025 heeft u opiniërend gesproken over een prille conceptversie van programma GGS. Er is toen bewust gekozen voor het voorleggen van een prille versie omdat u vroeg betrokken wilde worden. De conceptversie die nu voorligt is op diverse onderdelen aangepast en aangevuld op basis van de reacties van de gemeenteraad, de ambtelijke consultatie en de partnerconsultatie. Het is een goed uitgewerkt programma met diverse bijlagen. Om u te helpen bij het gericht lezen van de stukken is in de bijlagen een leeswijzer en samenvatting gevoegd.

Het college biedt de raad nu graag de gelegenheid om wensen en bedenkingen in te dienen vóórdat het college het programma definitief vaststelt. Hoe dat werkt vraagt enige uitleg. Die onderbouwing vindt u in de bijlagen bij dit voorstel. Daarin zit ook uitleg over de specifieke formulering waarom het college voorstelt geen wensen en bedenkingen in te dienen, terwijl zij de raad daartoe wel de gelegenheid biedt.

Het college is van mening dat het conceptomgevingsprogramma GGS een volledig en goed uitgewerkt programma is dat recht doet aan de gestelde ambitie. Ook is zij van mening dat zij er goed aan doet om op het vlak van spelen en bewegen te kiezen voor het scenario 2a waarin ambitie en betaalbaarheid zijn samengebracht. Tot slot heeft het college een prioriteringsvoorstel opgesteld wat ertoe leidt dat de uitvoering haalbaar en betaalbaar is.

Voorstel

1. Geen wensen en bedenkingen in te dienen op het concept programma Groene Gezonde Structuren, wat bestaat uit de volgende onderdelen:

- Het concept-omgevingsprogramma Groene Gezonde Structuren (GGS)
- De concept-beleidsuitwerking groen natuur en bomen
- De concept-beleidsuitwerking juridisch kader in relatie tot bomen
- De concept-beleidsuitwerking Handreiking kwaliteitsverbetering landschap, inclusief de bijlage categorie-indeling
- De concept-beleidsuitwerking BOSS-plan
- De concept-uitvoeringsagenda 2027-2030

2. Geen wensen en bedenkingen in te dienen op de keuze van het college om scenario 2a uit het BOSS-plan te kiezen als voorkeursscenario.
3. Geen wensen en bedenken in te dienen op het prioriteringsvoorstel wat het college bij de uitvoeringsagenda heeft gevoegd.

Argumenten

1.1 Het college wenst de gemeenteraad, als besluitvormend orgaan van het oude beleid, expliciet de kans te geven hun mening te geven over wijzigingen daarvan.
Met de komst van de Omgevingswet veranderden bevoegdheden en gaat de gemeenteraad nog wel over de omgevingsvisie maar niet meer over het beleid (uitgewerkt in omgevingsprogramma's). Dat neemt niet weg dat het college de gemeenteraad wel goed wil meenemen in de wijzigingen die nu voorliggen. Dit doet zij omdat zij waarde hecht aan de mening van de gemeenteraad en omdat de gemeenteraad uiteindelijk haar oude beleid moet intrekken.
Programma GGS bevat voor een groot deel bestaand beleid, maar ook geactualiseerd of nieuw beleid. Dat is uitgelegd in een WAS-WORDT-lijst. De WAS-WORDT-lijst heeft geen officiële status maar is een toelichtend document om u te helpen gemakkelijk de essentie van wijzigingen te doorgronden. Wijzigingen staat in de kolom met de kop ‘Nieuw beleid, of wijzigingen t.o.v. bestaand beleid’. De werkelijke wijzigingen zijn verwerkt in het programma zelf.

1.2 *Het college heeft de visie uitgewerkt en wil het programma GGS vaststellen. Voordat dit concreet gebeurt wil het college de raad de gelegenheid bieden om wensen en bedenkingen mee te geven.*
Het college ziet een belangrijke samenhang in de kerninstrumenten van de Omgevingswet. Volgens de Omgevingswet is de gemeenteraad bevoegd om de omgevingsvisie en het omgevingsplan vast te stellen. Het college is bevoegd voor het vaststellen van de omgevingsprogramma’s. Een omgevingsprogramma kan alleen goed tot uitvoering worden gebracht als er voldoende financiële middelen beschikbaar komen voor uitvoering en de raad beschikt over het budgetrecht. De conceptregels die in het programma worden voorgesteld, krijgen uiteindelijk uitwerking in het omgevingsplan waarbij de raad bevoegd is tot vaststelling. Tot slot is het aan de raad om het oude beleid in te trekken voordat het programma in werking treedt. Deze samenhang in de kerninstrumenten vraagt om een nauwe afstemming tussen college en raad. Daarom bieden wij de gemeenteraad graag de gelegenheid om eventuele wensen en bedenkingen naar voren te brengen.

Het college stelt voor geen wensen en bedenkingen in te dienen op de inhoud van het programma om de volgende redenen.

- *Programma GGS helpt om de doelen uit de Omgevingsvisie dichterbij te brengen.*

Het concept groene gezonde structuren is een belangrijke pijler onder het thema Gezonde Leefomgeving in de Omgevingsvisie en is daarin uitvoerig beschreven. Om de Omgevingsvisie werkelijk tot uitvoering te laten komen, is het nodig hier programma's voor te ontwikkelen. Programma GGS heeft het wensbeeld uit de Omgevingsvisie (pagina 56-58) uitgewerkt in concretere doelen en maatregelen. Dat wat de raad als ambitie heeft vastgesteld in de Omgevingsvisie, maakt het college nu concreet en uitvoerbaar.

- *Programma GGS is, overeenkomstig de Omgevingswet, integraal opgezet en geeft richting aan een breed scala aan beleidsvelden.*

De Omgevingswet vraagt om meer integraal werken. Wij hebben ervoor gekozen om die integraliteit te vinden in breed opgezette programma's waarin meerdere beleidsvelden samenkomen. In GGS zitten de thema's groen, natuur, landschap, erfgoed, recreatie, milieu (nog uit te werken), spelen en bewegen, gezondheid en hitte. Na vaststelling kunnen de oude sectorale beleidsplannen hiervan worden ingetrokken en komt beleid meer op één plek samen. In GGS zit het nieuwe, geactualiseerde beleid bij elkaar.

- *GGS is één van de pilotprogramma's en helpt ons ervaring op te bouwen met het nieuwe werken onder de omgevingswet.*

De Omgevingswet is nog vrij nieuw en vraagt om diverse veranderingen. In werkwijzen, bevoegdheden, de vorm waarin we beleid weergeven en de wijze waarop we dit digitaal ontsluiten. Elke gemeente zoekt naar de juiste modus. Door twee pilotprogramma's te ontwikkelen, ontdekken we wat in Bernheze passend is. Programma GGS heeft een intensief proces doorlopen en de organisatie veel leerpunten gebracht. Hoewel het programma nog niet volledig en perfect is, is het zeker zinvol om dit programma wel bestuurlijk te bekrachtigen zodat we ermee kunnen gaan werken. Programma's zijn, anders dan de oude beleidsplannen, dynamisch en kunnen gemakkelijker worden bijgesteld.

- *De uitleg over de groennorm en het rekenmodel maken de groennorm voor initiatiefnemers helder*

In het programma is beleidsmatig vastgelegd dat we werken met een groennorm en hoe die werkt. Voor initiatiefnemers kan het desondanks ingewikkeld zijn hoe zij precies mogen rekenen. Daarom is een document 'Uitleg en definities groennorm Bernheze' ontwikkeld die aan initiatiefnemers kan worden verstrekt. Ook is een rekenmodel ontwikkeld. Dit maakt het voor hen gemakkelijker om hun initiatieven op de juiste manier door te rekenen en het vereenvoudigt de plantoetsing door de gemeente. Met deze instrumenten versterken we onze dienstverlening. Omdat het hulpinstrumenten zijn, is vaststelling door college of raad niet nodig.

- *De uitwerking groen natuur en bomen geeft een praktische opsomming van wat eerder in het Groenstructuurplan stond.*

Het Groenstructuurplan is vastgesteld op 14 december 2023. Dit is dus nog heel actueel beleid. Het Groenstructuurplan liet, naast ambities en maatregelen, ook op veel onderdelen zien hoe wij zaken aanpakken en had daarmee een stevige operationele component. Deze inhoud is apart gezet in de beleidsuitwerking om het programma niet te veel te vervuilen met operationele zaken en toch de inhoud uit het Groenstructuurplan te behouden.

- *De uitwerking juridisch kader in relatie tot bomen is helpend bij de dagelijkse uitvoering en zorgt voor eenduidige behandeling van ingekomen meldingen.*

In het Bomenbeleidsplan, vastgesteld door de gemeenteraad in 2017, zat deze beleidsuitwerking juridisch kader en is nu ongewijzigd overgenomen. Het helpt bij de afhandeling van meldingen en verzoeken. Bomen dienen veel belangrijke doelen en zijn daarmee het behouden waard. Inwoners kunnen hinder ondervinden als gevolg van gemeentelijke bomen en dienen dan meldingen in bij de gemeente. Het hebben van een eenduidig kader hierop, helpt bij het afhandelen van de meldingen, het voeren van discussies en in eventuele juridische procedures.

- *De uitwerking Handreiking kwaliteitsverbetering landschap richt zich op het buitengebied en zorgt voor meer duidelijkheid over verplichte kwaliteitsverbetering landschap, verbetert het proces en de kwaliteit van de landschappelijke inpassingsplannen.*

Kwaliteitsverbetering landschap is verplicht bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. Deze regel bestaat al sinds 2011 en had toen zijn grondslag in de verordening ruimte. In 2013 heeft onze gemeenteraad een beleidsregel landschappelijke kwaliteitsverbetering vastgesteld, waarbij wij de aansluiting vonden bij regionale afspraken en waar nodig onze eigen lokale invulling gaven. Ondertussen is kwaliteitsverbetering landschap opgenomen in de provinciale omgevingsverordening (artikel 5.11). De provincie heeft de regeling geëvalueerd en verlangt van de regio's en gemeenten dat zij hier nadere invulling aan geven. Van ons wordt onder andere verwacht dat wij bepalen in welke categorie een ontwikkeling valt en of het plan van een initiatiefnemer voldoende kwaliteit voor het landschap oplevert.

Samen met onze partners uit de regio Noordoost Brabant (RNOB) en de provincie is gewerkt aan een handreiking die duidelijk maakt hoe kwaliteitsverbetering landschap werkt, en waar een plan aan moet voldoen. Deze regionale handreiking is door het POHO-DULO (portefeuillehoudersoverleg duurzame leefomgeving) van RNOB vastgesteld en aangeboden aan de gemeenten. Het is aan de gemeenten zelf om deze al dan niet (gewijzigd) vast te stellen. Wij zien grote meerwaarde in deze handreiking omdat het betere inpassingsplannen oplevert en efficiëntere processen. We hebben de regionale handreiking op maat gemaakt voor de Bernhezer situatie zodat deze beter aansluit bij de terminologie in onze Omgevingsvisie en onze landschapstypen. Het stuk is publieksvriendelijk en inspirerend opgezet. Het is een toetskader en er staan belangrijke uitgangspunten in. Hiermee bestendigen we wat we al sinds 2013 voorschrijven en leggen het uit op een manier die voor initiatiefnemers en hun adviseurs begrijpelijk is.

- *De categorie-indeling sluit zo veel mogelijk aan bij het regionale voorstel wat door RNOB is opgeleverd maar is ook passend bij onze gemeente.*

Gemeente Bernheze heeft een projectleidersrol gespeeld bij het opstellen van de regionale handreiking en de bijlagen. Dat heeft ertoe geleid dat kennis en ervaringen uit de regio optimaal zijn benut en de bernhezer wensen uitdrukkelijk zijn meegenomen. De categorie-indeling van de regio sluit daarmee goed aan op onze wensen. Er zijn ten opzichte van het regionale voorstel minimale aanpassingen gedaan die met name gericht waren op een betere aansluiting bij de termen die Bernheze hanteert in haar Omgevingsplan. Bij de herziening van de categorie indeling is de terminologie 'omgevingswetproof' gemaakt en zijn ook tijdelijke afwijkingen meegenomen. Om u inzicht te geven in de aanpassingen die we hebben gedaan op het regionale stuk zijn in de bijlagen het regionale voorbeeld en de was-wordt-lijst gevoegd.

De gemeenteraad heeft het college in 2013 gemandateerd om wijzigingen in categorie-indelingen vast te stellen.

- *Het rekenmodel is een hulpinstrument voor de uitvoering van de regeling*

Het rekenmodel helpt initiatiefnemers en hun adviseurs om hun berekening van meerwaarde en tegenprestatie beter in lijn met de handreiking uit te voeren en aan te leveren. Daarmee is dit efficiënter voor zowel de indieners van ruimtelijke plannen als de beoordelaars van de plannen. Omdat het een hulpinstrument is, is vaststelling door college of raad niet nodig. Dit rekenmodel wordt gevuld met normbedragen die wel vaststelling door de raad behoeven. Zie daarvoor onder vervolg.

- *Het BOSS-plan geeft richting aan de juiste aantallen en spreiding van speelterreinen en toestellen.*

BOSS staat voor Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten in de openbare ruimte voor alle leeftijden en is daarmee één van de belangrijkste pijlers onder programma GGS. Wij hebben eerder geen beleid gehad op speelterreinen en -toestellen. Onze inzet beperkte zich tot het instandhouden van datgene wat ooit is aangelegd. In onze begroting staan ook meer middelen voor onderhoud dan voor renovatie en vervanging. Resultaat is een (zwaar) verouderd speeltoestellenaanbod. Uit analyses blijkt dat gemeente Bernheze relatief veel speelterreinen en -toestellen heeft maar het aanbod sluit niet aan bij de demografie van de buurten en de actuele wensen en behoeften. Een renovatie van verouderde materialen én een ombouw naar een betere spreiding en aanbod is nodig. Hoe we dat op een gerichte wijze kunnen doen is uitgewerkt in het BOSS-plan. Dat kijkt breder dan alleen naar aanbod voor kinderen. Hierin wordt een buurtaanpak geadviseerd waarbij telkens één of enkele buurten in zijn totaliteit worden bezien op aanbod en behoefte, waarbij expliciet aandacht is voor inclusiviteit, klimaatadaptiviteit en biodiversiteit.

- *De uitvoeringsagenda geeft inzicht in projecten en benodigde middelen en capaciteit.*

De uitvoeringsagenda geeft inzicht in de projecten waarvan we nu al zien dat ze nodig zijn om de GGS-doelen te bereiken. Deze uitvoeringsagenda is input voor de planning & controlcyclus, (financiële middelen) en de concernplanning (capaciteit). Ook helpt deze uitvoeringsagenda om snel op subsidiekansen in te kunnen spelen. Uiteraard is uitvoering van deze projecten onder voorbehoud van beschikbaarheid van middelen en capaciteit.

2.1. Scenario 2a in het BOSS-plan is een scenario waarmee we toewerken naar een heel wenselijk scenario, in een tempo wat financieel en qua capaciteit haalbaar is.

Eerder is een concept-BOSS-plan opiniërend aan de raad voorgelegd. Daarbij sprak de raad vooral voorkeuren uit voor de scenario's met minder maar betere toestellen, minder speelterreinen maar een betere spreiding, informele plekken zonder toestellen maar waar andere vormen van ontmoeten en beleving mogelijk zijn. Ook werd het scenario met gelijkblijvend aantal toestellen en speelterreinen gewaardeerd. Het scenario waarbij fors werd ingezet op het verwijderen van toestellen en terreinen werd als onwenselijk beschouwd. Omdat de andere twee scenario's een grote financiële inzet vragen is een alternatief scenario uitgewerkt. Daarin wordt toegewerkt naar het eindbeeld met minder, maar betere toestellen en spreiding, maar over een periode van 21 jaar (in plaats van 14 jaar).

3.1. Het prioriteringsvoorstel is een haalbaar, betaalbaar en realistisch scenario in relatie tot beschikbare middelen en capaciteit.

Het college heeft zorgvuldig afgewogen en geprioriteerd bij de uitwerking van de uitvoeringsagenda GGS. Capaciteitsbehoefte is afgestemd en waar nodig aangevuld. Waar

passende middelen beschikbaar zijn worden deze benut en mogelijke bezuinigingen en temporiseringen zijn doorgevoerd.

Risico's
Dit voorstel gaat voornamelijk in op het geven van wensen en bedenkingen op een conceptprogramma. Daaraan zijn geen risico's verbonden.

Wij zijn ons er terdege van bewust dat het een omvangrijk programma betreft met veel impact. Zodra wij dit programma gaan uitvoeren, monitoren wij de vorderingen continu en stellen bij waar nodig. Het werken met programma's biedt die flexibiliteit. Daarmee achten wij eventuele risico's beheersbaar.

Kosten en dekking
De uitvoeringsagenda bevat diverse projecten voor de periode 2027-2030. Van een aantal projecten achten we nu al de kans heel groot dat we deze na 2030 door willen laten lopen om de GGS-doelen te halen. Daarom hebben we een doorkijk gemaakt naar de jaren 2031 en 2032 en de activiteiten geprioriteerd over de periode 2027-2032. Op basis van deze agenda hebben we een financiële doorrekening gemaakt.

Voor de berekening van de financiële consequenties hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd:
- Activiteiten die passen binnen de voorwaarden voor de inzet van de gelden Ruimte voor Ruimte worden gedekt uit deze voorziening.
- Activiteiten die passen binnen de reserve landschappelijke kwaliteitsverbetering dekken we uit deze reserve.
- Activiteiten waarvoor subsidiemogelijkheden zijn hebben we rekening gehouden met gehele of gedeeltelijke dekking uit subsidie.
- Overige activiteiten met een incidentele impact hebben we gedekt uit de reserve nog nader te bestemmen. Dit betekent dat over de periode 2027-2032 een onttrekking uit deze reserve van € 677.240.

Daarnaast vragen een aantal voornemens aanvullende structurele begrotingsruimte waarmee in de meerjarenbegroting 2027-2030 nog geen rekening is gehouden. Dit betreffen m.n. afschrijvingskosten en onderhoudskosten als gevolg van areaaluitbreiding.

Overzicht structurele kosten:

x € 1.0000	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Per jaarschijf	-1.55	123.61	47.30	47.30	47.30	45.80
Cumulatief	-1,55	122,06	169,36	216,66	263,96	309,76

Deze nemen we mee in de integrale afweging van de Planning en controlcyclus.

Vervolg
Nadat uw raad een besluit heeft genomen over dit raadsvoorstel stelt het college het definitieve omgevingsprogramma vast met inachtneming van eventuele wensen en bedenkingen. Na vaststelling van het omgevingsprogramma informeert het college de gemeenteraad over het definitieve programma en de wijze waarop wensen en bedenkingen daarin al dan niet zijn verwerkt.

Ook vraagt zij de gemeenteraad om te besluiten over een aantal onderwerpen waartoe de gemeenteraad bevoegd is:

- het intrekken van het oude beleid;
- het vaststellen van de normbedragen die horen bij de handreiking kwaliteitsverbetering landschap;
- het vaststellen van een bebouwingscontour houtkap.

Het omgevingsprogramma treedt formeel in werking na de intrekking van het oude beleid. Als we worden gevraagd wenselijkheidsuitspraken te doen na vaststelling van het conceptprogramma, maar vóór vaststelling van het definitieve programma, passen wij de nieuwe uitwerking van de groennorm toe.

Het juridisch borgen van regels gebeurt in het Omgevingsplan wat ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt aangeboden.

Evaluatie
Dit is de eerste keer dat u een conceptomgevingsprogramma krijgt voorgelegd met het doel wensen en bedenkingen op te halen. We evalueren deze werkwijze en nemen de ervaringen hieruit mee bij de vaststelling van volgende omgevingsprogramma's.

Bijlage(n):

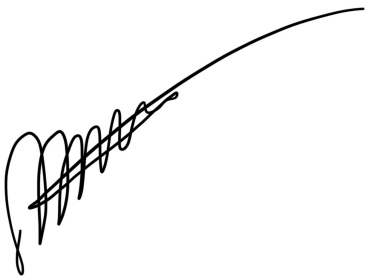
Staat open voor wensen en bedenkingen:

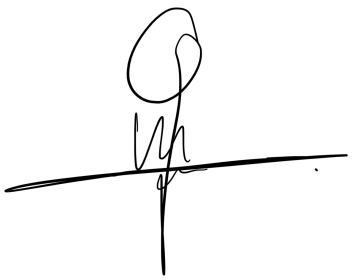
- Concept omgevingsprogramma Groene Gezonde Structuren
- Conceptbijlage Groenstructuurkaarten
- Conceptbeleidsuitwerking groen natuur en bomen
- Conceptbeleidsuitwerking juridisch kader in relatie tot bomen
- Conceptbeleidsuitwerking Handreiking kwaliteitsverbetering landschap
- Conceptbijlage bij Handreiking: categorie-indeling kwaliteitsverbetering landschap Bernheze
- Conceptbeleidsuitwerking BOSS-plan
- Conceptuitvoeringsagenda GGS 2027-2030
- Prioriteringsvoorstel

Ter informatie:

- Leeswijzer en samenvatting omgevingsprogramma GGS
- Onderbouwing wensen en bedenkingenprocedure bij omgevingsprogramma's
- WAS-WORDT-lijst
- Conceptinfographic GGS
- Verslag opiniërende bespreking concept programma GGS
- Resultaat partnerconsultatie
- Uitleg en definities groennorm Bernheze – informatie voor initiatiefnemers
- Rekenmodel groennorm Bernheze
- Categorie-indeling kwaliteitsverbetering landschap – regionale voorbeeldversie
- Categorie-indeling kwaliteitsverbetering landschap – was-wordt-overzicht
- Rekenmodel kwaliteitsverbetering landschap

Burgemeester en wethouders,

Martin van Vliet
secretaris

Mark de Man
burgemeester